

stichting orgelkring "hendrik niehoff"

gevestigd te 's-hertogenbosch

Programma van het concert in de Sint-Janskathedraal te 's-Hertogenbosch
op dinsdag 13 juli 2010 om 20.00 uur door **Ton van Eck**.

Ton van Eck studeerde orgel bij Bernard Bartelink aan het Sweelinck Conservatorium te Amsterdam bij wie hij het diploma Uitvoerend Musicus met aantekening voor improvisatie behaalde, en een aantal jaren bij Marie-Claire Alain te Parijs.

Sinds 1 december 1999 is hij titulair-organist van de Kathedrale Basiliek Sint Bavo aan de Leidsevaart in Haarlem waar hij niet alleen vaste begeleider is van het beroemde Kathedrale Koor St. Bavo, maar ook artistiek eindverantwoordelijke voor de bekende serie Zaterdagmiddagconcerten. Hij was prijswinnaar/finalist op internationale improvisatieconcoursen te Chartres, Haarlem en Rennes, en behoorde driemaal tot de prijswinnaars op het César Franckconcours te Haarlem. Voor zijn inspanningen voor de Franse orgelcultuur ontving hij verschillende malen een onderscheiding van de Société Academique des Arts, Sciences et Lettres.

1. Marche des Marseillois et l'air Ça ira	Claude Bénigne Balbastre 1724-1799
2. Fantasie und Fuge g moll BWV 542	Johann Sebastian Bach 1685-1750
3. "Ah, vous dirai-je Maman?" 9 Variationen und Finale	Christian Heinrich Rinck 1770-1846
4. Uit: Sechs Fugen über BACH, op. 60: • No 1• No 4	Robert Schumann 1810-1856
5. Fantasie und Fuge, op. 104	Gustav Merkel 1827-1885
6. Uit: Sechs Fugen über BACH, op. 60: • No 5• No 6	Robert Schumann
7. Fantaisie en mi-bémol (1858): • Con moto• Allegro di molto e con fuoco	Camille Saint-Saëns 1835-1921

1. Het concert opent aan de vooravond van de Franse Nationale Feestdag met de mars van de inwoners van Marseille die later de melodie van de Franse nationale hymne zou worden, de Marseillaise. De toonzetting is van Claude Bénigne Balbastre, de organist van achtereenvolgens de Saint-Roch en de Notre-Dame in Parijs die zo gevierd was dat de aartsbisschop van Parijs hem verbood om in bepaalde diensten in de Saint-Roch te spelen omdat de mensen meer voor zijn spel kwamen dan voor het bijwonen van de eredienst.

Voor overige orgelconcerten in de serie Hendrik Niehoff: zie folder en www.orgelconcerten-hendrik-niehoff.nl
Orgelconcerten in de regio: www.brabantorgel.nl

2. Een groot hoogtepunt binnen de orgelmuziek van Bach is zijn Fantasia et Fuga in g BWV 542. Het werk wordt wel in verband gebracht met een sollicitatie in 1720 naar een functie als organist in de Sankt Jakobi in Hamburg. De Fantasia presenteert zich als een dramatisch, hevig bewogen recitatief dat twee maal door een lyrisch, polyfoon intermezzo onderbroken wordt. Opvallend is het geladen karakter van de harmonie. De grandioze fuga is levendig van aard en is gebouwd op een schitterend thema. Het thema toont opvallende gelijkenis met een oud Nederlands volksliedje waardoor de theorie bestaat dat Bach dit thema mogelijk gebruikt heeft als eerbetoon aan de Hamburgse organist Johann Adam Reinken (1643-1722) die van Nederlandse afkomst was. Dit fugathema wordt steeds vergezeld van twee contra-subjecten, oftewel thema's die steeds het fugathema vergezellen. Het eerste contra-subject bestaat uit lange dalende lijnen en het tweede bestaat uit een puntig, ritmisch vitaal gegeven. Ongeveer halverwege de fuga begint naast deze drie thema's nog een vierde gegeven een belangrijke rol te spelen.

3. Christian Heinrich Rinck geniet nog altijd bekendheid dankzij zijn 'Orgelschule', maar was in zijn tijd ook een bekend organist en componist voor zijn instrument. Het is niet bekend of en in hoeverre Rinck zich heeft laten inspireren door Wolfgang Amadeus Mozart die zo'n driekwart eeuw voor hem variaties voor piano over hetzelfde thema schreef. Rinck toont zich in zijn versie een bekwaam vakman die dit zeer bekende thema op zeer verscheidene manieren bewerkte met aan het slot een fuga die door zijn degelijke opzet voor 21ste-eeuwse oren wel eens wat te lang kan lijken.

4. Robert Schumann schreef vanuit zijn bewondering voor Johann Seb. Bach zes fuga's voor orgel of een piano met een pedaalklavier. Hiervan hoort u er vandaag vier (de twee andere voerde dezelfde solist bijna tien jaar terug in deze kathedrale basiliek uit). In de eerste fuga vindt een langzame opbouw plaats. In de vierde is het motief gewijzigd. Het interval tussen de derde en de vierde noot is geen stijgende kleine terts maar een dalende grote sext.

5. Gustav Merkel was een van de belangrijkste Duitse orgelcomponisten van zijn tijd. Evenals Rinck schreef hij een orgelschool. Deze Fantasie en Fuga toont enerzijds de trekken van de romantische Duitse muziek voor orgel uit de tweede helft van de 19de eeuw en is, met name in de fuga, nog steeds geworteld in de barokke orgelkunst.

6. De twee laatste van de zes fuga's op. 60 over B-A-C-H van Robert Schumann zijn sterk contrasterend. De vijfde fuga is een lichtvoetige giga die men, ondanks het voorkomen van een expositie, een contra-expositie en een sectie met het thema in de vermeerdering, nog maar moeilijk als fuga herkent ook al past Schumann hier nog een kunstgreep als het thema in de omkering toe. De magistrale zesde fuga is een vijfstemmige dubbelfuga. Na de expositie, contra-expositie en een derde sectie waarin het thema in verschillende liggingen klinkt, verschijnt, na een afsluiting, het tweede thema dat in de loop van het stuk met het eerste thema wordt gecombineerd. Vanaf hier vindt, evenals in de eerste fuga een geleidelijk accelerando plaats dat voert naar een apotheose die aan een triomfmars doet denken. In dit stuk toont Schumann dat hij volop in de 19de eeuw staat.

7. Camille Saint-Saëns schreef zijn eerste Fantaisie voor orgel op de leeftijd van 22 jaar voor het orgel van de Saint-Merry in Parijs waar hij toen al als organist werkzaam was. Het werk bestaat uit twee delen en ademt nog geheel de elegante sfeer van de toenmalige Parijse orgelcoryfeeën Lefébure-Wély en Batiste.

In het eerste deel vormen afwisselende accoorden op verschillende klavieren de melodie, waarbij de handen van de bespeler de nodige pianistische acrobatiek moeten beoefenen.

Het tweede deel is een feestelijk allegro in marsvorm. Men kan de stijl van Schumann daarin waarnemen, maar of Saint-Saëns diens muziek toen al zo goed kende weten we niet. Laten we het maar erop houden dat in dit lichtvoetige werk de orgelmuziekstijl van het Franse Second Empire tot volle ontplooiing komt.